

Stenogrammid

XIII Riigikogu, VIII Istungjärk, täiskogu korraline istung

Esmaspäev, 22.10.2018, 15:00

Toimetatud

15:00 Istungi rakendamine

1. 15:03 Arupärimine põuakahjudega toimetulekuks ebapiisavate meetmete kohta (nr 448)

2. 15:59 Vaba mikrofon

15:00 Istungi rakendamine

15:00 Esimees Eiki Nestor

Austatud Riigikogu, tere päevast! Täiskogu VIII istungijärgu 6. töönädal. Kellel on soovi üle anda eelnõusid ja arupärimisi? Aivar Kokk, palun!

15:00 Aivar Kokk

Hea esimees! Head kolleegid! Meil kolmekesi on suur au üle anda selle aasta omavalitsuspäeval üle antud omavalitsuste aasta teo auhind. Selle laureaadiks kinnitati Riigikogu, kes võttis vastu seaduse, et 1. oktoober on omavalitsuspäev. Palju õnne kõigile! (Annab üle meene. Aplaus.)

15:01 Esimees Eiki Nestor

Juhatus selgitab, kas tegu on eelnõu või arupärimisega. Igall juhul aitäh! Vabariigi Valitsuse nimel Heili Tõnisson, palun!

15:01 Valitsuse esindaja Heili Tõnisson

Austatud esimees! Hea Riigikogu! Vabariigi Valitsus algatab täna kaks seaduseelnõu. Esimeseks, taimede paljundamise ja sordikaitse seaduse, halduskoostöö seaduse ning riigilõivuseaduse muutmise seaduse eelnõu. Teiseks, loomakaitse seaduse muutmise seaduse eelnõu. Nende kahe seaduseelnõu menetlemisel Riigikogus esindab Vabariigi Valitsust maaeluminister Tarmo Tamm. Aitäh!

15:02 Esimees Eiki Nestor

Rohkem kõnesoove ei ole. Olen vastu võtnud kaks eelnõu ja ühe aasta teo auhinna. Kodu- ja töökorra seaduse alusel toimetame nendega edasi. Kohaloleku kontroll, palun!

Kohaloleku kontroll

84 Riigikogu liiget on täiskogus kohal.

Päevakorra kinnitamine. Austatud Riigikogu, panen hääletusele Riigikogu täiskogu VIII istungijärgu 6. töönädala päevakorra. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Päevakorra kinnitamise poolt on 81 Riigikogu liiget, vastu ei olnud mitte keegi, erapooletu oli 1. Päevakord on kinnitatud.

1. 15:03 Arupärimine põuakahjudega toimetulekuks ebapiisavate meetmete kohta (nr 448)

15:04 Esimees Eiki Nestor

Meie esimene punkt päevakorras on arupärimine, mille on esitanud Riigikogu liikmed Arno Sild, Martin Helme, Henn Põlluaas, Mart Helme, Uno Kaskpeit, Jaak Madison, Raivo Põldaru ja Peeter Ernits. Arupärijate nimel Arno Sild, palun!

15:04 Arno Sild

Lugupeetud esimees! Lugupeetud Riigikogu liikmed! Härra minister Tarmo Tamm! Lubage mul kaheksa Riigikogu liikme nimel anda maaeluminister Tarmo Tammele üle arupärimine põuakahjudega toimetulekuks ebapiisavate meetmete kohta.

Me teame, et lähiminevikus on põllumehi järjest tabanud väga mitmed rasked probleemid. Küll oli seakatk, siis tuli piimahinna problemaatika, kui sajad lüpsikarja lehmad veeti kas teistesse Euroopa riikidesse või lihakombinaati, aga kõige tipuks, võib öelda, kujunes meie põllumeestele tänavune aasta pikaajalise põua tõttu. Käesoleva aasta põuane suvi tekitas väga suurt kahju. Kogusaagid on kolmandiku võrra väiksemad, teravilja saagikus on eelmise aastaga võrreldes 39% väiksem, heinasaak on poole väiksem paljude aastate keskmisest. Suur osa värskelt rajatud rohumaadest on hävinud, kolmandikul loomapidajatest on varutud alla poole vajaminevast söödast, 68% loomakasvatajatest peab sööta juurde ostma, kuid selle hind aina kerkib. Ligi 75% tootjatest lõpetab aasta kahjumiga, kolmandikul on probleeme lepinguliste meetmete täitmisega. Vabariigi Valitsus eraldas küll põllumeestele reservist osaliselt kahjude kompenseerimiseks 20 miljoni ulatuses summasid, kuid mitte tagastamata laenuks, vaid tagastatavaks laenuks. Kui võrrelda aga suurusjärke, siis põllumajandus-kaubanduskoja arvutuste järgi said Eesti põllumehed tänavuse põua tõttu kahju umbes 150 miljonit, nii et sellest 20 miljonist, mis Vabariigi Valitsus eraldas, kindlasti ei jätku. Sellepärast me pöördumegi maaeluministri poole ning Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse § 139 järgi palume tal arupärimisele vastata. Siin on toodud neli küsimust, mida ma ei hakka aja kokkuhoiu mõttes ette lugema, nagunii minister ise veel täpsustab neid asju. Aitäh!

15:07 Esimees Eiki Nestor

Arupärimisele vastab maaeluminister Tarmo Tamm. Palun!

15:07 Maaeluminister Tarmo Tamm

Väga austatud Riigikogu esimees! Head Riigikogu liikmed! Vastan arupärimisele. Esimene küsimus. Miks pole valitsus välja kuulutanud eriolukorda või loodusõnnetust ega ulatanud põllumajandustootjatele abikätt? Eriolukorra väljakuulutamise võimalust põua tõttu praegune hädaolukorra seadus ette ei näe. Seaduse kohaselt on hädaolukord sündmus või sündmuste ahel või elutähtsa teenuse katkestus, mis ohustab paljude inimeste elu või tervist, põhjustab suure varalise kahju, suure keskkonnakahju või tõsisid ja ulatuslikke häireid elutähtsa teenuse toimepidevuses ning mille lahendamiseks on vajalik mitme asutuse või nende kaasatud isikute kiire kooskõlastatud tegevus, rakendada tavapärasest erinevat juhtimiskorraldust ning kaasata tavapärasest oluliselt rohkem isikuid ja vahendeid.

Hädaolukorra lahendamiseks võib välja kuulutada eriolukorra, kui tavapäraste meetmetega ei ole õnnestunud olukorda lahendada ning on vaja rakendada täiendavaid inimeste põhiõigusi ja -vabadusi piiravaid meetmeid. Praegust pikaajalise põua mõju ei saa käsitleda hädaolukorra seaduses reguleeritud eriolukorra väljakuulutamise alusena.

Loodusõnnetuse väljakuulutamise kohta põllumajandussektoris Eesti seadustes sätteid ei ole.

Erakorralise olukorra või loodusõnnetuse väljakuulutamisel põllumajandustootjatele otsest mõju ei ole. Nimetatud olukordade väljakuulutamine ei ole ühegi toetuse käivitamise tingimuseks või lepinguliste kohustuste täitmata jätmise põhjuseks. Ei saa nõustuda küsimuses esitatud väitega, et valitsus pole ulatanud põllumeestele abikätt. Valitsus on astunud operatiivselt olulisi samme põua tõttu raskustesse sattunud põllumajandusettevõtjate abistamiseks. Valitsuse otsus suurendada Maaelu Edendamise Sihtasutuse sihtkapitali 20 miljoni euro võrra loob põllumajandusettevõtjatele parema ja kiirema võimaluse kapitalile ligipääsuks, et lahendada käibevahendite puudujäägist tekkinud probleeme. Sektori esindajad on kinnitanud, et lisaraha leidmine MES-ile on põllumajandussektorile suur abi.

Teine küsimus: "Millised meetmed on Maaeluministeerium seoses põuakahjude leevendamisega põllumajandustootjatele välja pakkunud? Kas need on olnud efektiivsed?" Lisaks valitsuse otsusele suurendada Maaelu Edendamise Sihtasutuse sihtkapitali 20 miljoni euro võrra oleme teinud järgmisi tegevusi. Maaeluministeerium pöördus põua ja põllumajandussektori keerulise olukorra tõttu Euroopa

Komisjoni poole rohestamise toetuse ökokesa tootmispiirangu nõude asjus. Selle tulemusena kehtib 2018. aastal Eestile, Lätile, Leedule, Soomele, Rootstile, Taanile, Poolale ja Portugalile erisus, et ka nendelt aladelt oleks sellel aastal võimalik loomasööta varuda. Edastasime 30. augustil komisjonile sellel hetkel teada oleva info põua mõju kohta põllumajandussektorile Eestis ja tegime Euroopa Komisjonile ettepaneku maksta erakorralist toetust turukorralduse raames, et hüvitada põua tekitatud kahju. Kavandame pikendada meetme 4.1 "Põllumajandusettevõtja tulemuslikkuse parandamise investeeringutoetus" 2017. aasta taotlusvoorudes positiivse otsuse saanud toetuse taotlejate investeeringute elluviimise ja investeeringut tõendavate kuludokumentide esitamise maksimaalset tähtaega seniselt kahelt aastalt kolmele. Lisaks kavandame pikendada 2015. aasta taotlusvoorudes taotluse rahuldamise otsuse saanud toetuse saajatel, kellel juba pikendati 2017. aastal investeeringute elluviimise tähtaega kahelt aastalt kolmele aastale, investeeringute elluviimise tähtaega veel kuue kuu võrra. Oleme sektorit teavitanud, et kui põua tõttu jääb täitmata mõne toetusmeetme nõudeid, siis tuleks sellest teavitada PRIA-t, kes saab seda toetusreeglite järgi käsitleda erandliku asjaolu või vääramatu jõuna, ning sellistel puhkudel ei kaasne toetuse tagasinõudmine. Uue algatusena oleme käivitanud MAK-i 2014–2020 kindlustustoetuse meetme väljatöötamise, mis rakendub 2019. aastal. Meetme eelarve aastatel 2019–2020 on kokku 2 miljonit eurot, toetatav tegevus on kindlustusmakse hüvitamine 70% ulatuses. Hüvitatavad kahjud on ebasoodsad ilmastikutingimused; looma- või taimehaigus; kahjurite levik; keskkonnajuhtum; meetmed taimehaiguse või kahjuripuhangu likvideerimiseks või leviku piiramiseks.

Lisaks eelnevale märgin ära, et sel aastal kasvavad otsetoetused 10 miljoni euro võtta. Otsetoetusi makstakse põllumajandustootjatele käesoleval aastal 133 miljoni euro ulatuses. Samuti jätkab Vabariigi Valitsus täismahus üleminekutoetuste maksmist, sel aastal makstakse neid põllumajandustootjatele kokku 18 miljoni euro ulatuses. Tegevuste ja meetmete efektiivsust või mõju saame mõõta, kui on olemas tulemused ja vastavad andmed, mida analüüsida.

Kolmas küsimus: "Ministeeriumi poolt pakutud käibekapitali laenu on võtnud vähesed, sest meede on ebaefektiivne ega aita abivajajaid. Miks pole kavas pakkuda riiklikku abi nagu osades naaberriikides (Soome, Rootsi, Poola)?" Põllumajanduspoliitika on Euroopa Liidu riikides ühine ja peale seal ette nähtud meetmete – otsetoetus, MAK-i meetmed, turukorraldus – saab põuakahjusid hüvitada kas riigiabina või põllumajandusliku vähese tähtsusega abina. Riigiabi või vähese tähtsusega abina toetamise puhul võtab toetuse jõudmine taotlejani palju rohkem aega, saadav toetus on oluliselt väiksem, lisandub vähese tähtsusega abi piirmäära täitumine, mis vähendab võimalust saada teisi vajalikke toetusi vähese tähtsusega abina. Seega, MES-i kaudu saab abi kiiremini ja suuremas summas ning toetust saavad need, kes seda otseselt vajavad.

Lihtsustatud näide. Kui jagame 20 miljonit eurot hektarimaksena kõigile põllumajanduskultuuride kasutajatele, siis arvestades selle aasta põllukultuuride kasvupinda, 669 000 hektarit, tuleb hektari ühikumääraks 30 eurot. Eeldades, et keskmine ettevõtte kasutab 300 hektarit põllumajandusmaad, oleks toetus ettevõtte kohta 9000 eurot. Kui suunaksime mingi osa ka loomakasvatusektorisse, siis oleks toetuse suurus veelgi väiksem. MES-i kaudu antava käibekapitalilaenu eelised turutingimustel laenudega võrreldes: paindlikum tagatis, madalam tagatise nõue (50% laenust), vajaduse korral maksepuhkus (kuni 12 kuud). MES-i andmetel on tänase päeva seisuga esitatud 116 käibekapitalilaenu taotlust summas 8 448 000 eurot. MES-i krediidikomitees on 17. oktoobri seisuga otsustatud anda laenu 62 ettevõtjale, kokku summas 3 904 000 eurot. Põllumajandustootjad ei võta laenu kergekäeliselt ja paljudel ettevõtjatel selgub likviidsuslaenu vajadus alles peale toodangu realiseerimist, pindalatoetuste väljamaksmist ja kevadkülviplaani jaoks eelarve koostamist.

Neljas küsimus: "Miks pole pöördutud Euroopa Komisjoni poole abi saamiseks, et taastada põllumajanduspotentsiaal või rakendada riskijuhtimise meetmeid, nagu seda tehakse näiteks Leedus?" Põllumajandusliku potentsiaali taastamiseks valmistatakse ette meetme muudatust ja see esitatakse komisjonile MAK-i neljanda muudatuste paketina, mida arutatakse 6. novembril MAK-i seirekomisjonis. Komisjon on lubanud põllumajandusliku potentsiaali meetme raames hüvitada mitmeaastaste rohumaa neid külve, mis põua tõttu hävisid. Leedus töötatakse meile teadaolevalt välja kindlustusmeedet ja see on ka meil väljatöötamisel, et MAK-i raames seda 2019. aastal rakendada. See on lühidalt kõik. Aitäh!

15:17 Esimees Eiki Nestor

Küsimused ministrile. Martin Helme, palun!

15:17 Martin Helme

Aitäh, lugupeetud spiiker! Hea minister! Ma tahtsin seda öelda, et otsetoetused siiski ei ole mitte Eesti valitsuse teene, vaid Euroopa Liidu raha. Ja selle suurenemine on seotud Euroopa Liidu eelarvega. Mis puudutab aga MES-i laenu, siis kahjuks see ei ole soodsam, kui on pankadest saadud laen – intress on oluliselt kõrgem ja ka laenupuhkust ei ole võimalik võtta nii paindlikult. Miks tegi valitsus olukorras, kus maailmaturul ja pankades on tihtilugu null- või miinusintressid, kättesaadavaks nii krõbeda intressiga laenu, mis on põllumeestele siiski pigem karistus, mitte abi?

15:17 Maaeluminister Tarmo Tamm

Täna selle küsimuse eest! Euroopa otsetoetused tõesti ei ole selle valitsuse teene, ma olen teie kui küsijaga selles suhtes nõus, aga see lihtsalt näitab seda summat. Kui siia lisada veel juurde üleminekutoetuste summa, siis lähema viie nädala jooksul makstakse põllumeestele välja 140 miljonit eurot. Sellest ei saa ka lihtsalt mööda minna ja seda mitte siin mainida, sest see on reaalsus, milles me praegu elame. Aga kui te küsite, miks on laenuprotsent nii kõrge, siis tulenevalt riigiabi reeglitest ning sihtasutuse laenamise kavast "Väikese ja keskmise suurusega ettevõtjatele, mittetulundussektorile ja laenu finantseerijatele laenu andmise kord" ei ole käibekapitali finantseerimine laenuna antava riigiabi puhul abikõlblik kulu. Selleks, et vältida riigiabireeglite rikkumist ja vähendada laenumenetluse keerukust, kohaldades laenudele ainult vähese tähtsusega abi reegleid ja piiranguid, on laenumeeetme intressimäär kinnitatud Euroopa Keskpanga põhirefinantseerimise operatsioonidele kohaldatav intressimäär pluss minimaalselt 4%. Nii et meil ei ole mitte kuidagi võimalik sellest mööda vaadata. Kas laen on kallis või mitte kallis? Ma arvan, et tublimad ja tugevamad ettevõtjad, kellel on kapitali ja tagatist rohkem, saaksid tõesti kommertspangast selle odavamalt, ei vaidle vastu, aga meie laenu eelis on see, et tagatist on ainult 50% taotletava laenu mahust ja on võimalus taotleda üks aasta maksepuhkust. Kui me aga arvestame, et inflatsioon on meil aastast umbes 3%, siis kokku võttes see ehk ei olegi nii väga kallis laen. See tuleneb puhtalt Euroopa Keskpanga põhirefinantseerimise operatsioonidele kohaldatavast intressimäärast, sellest me ei saa kuidagi mööda vaadata. Selline arusaam, et riik tahaks nagu selle raha pealt kuidagi teenida, on küll täiesti väär. Riik oleks võinud raha laenata ka 0%-ga, nagu EKRE kunagi ettepaneku tegi, ning mul ja valitsusel poleks selle vastu midagi olnud, kui see oleks kohaldunud vastavate reeglitega.

15:20 Esimees Eiki Nestor

Raivo Põldaru, palun!

15:20 Raivo Põldaru

Aitäh, härra esimees! Hea minister! Mäletan aegu, kui te istusite siin saalis iga päev ja olite tuline põllumeeste eest võitleja. Kuidas nüüd on, kas jääte mõttes oma tegevusega rahule? On need meetmed piisavad, et tänavusuvist põllumeeste häda veidikenegi leevendada, või oleks saanud veel midagi paremini teha, kui rahandusminister oleks olnud teiega rohkem ühel meelel?

15:20 Maaeluminister Tarmo Tamm

Täna selle hea küsimuse eest! Kui ma siin saalis olin, siis tõesti ma küsisin korduvalt kõikide ministrite käest, ka peaministri käest, miks Eesti riik ei maksa põllumeestele ette nähtud üleminekutoetusi. Eelmine valitsus tõesti neid ei maksnud, kokku 70 miljonit eurot jäi põllumeestele välja maksmata, ka erakorralist abi jäi pool miljonit välja maksmata. Selle kohta ma esitasin pidevalt siin saalis küsimusi. Ja sellest ajast, kui sain ministriks, ei ole ma kuidagi oma seisukohti ega positsiooni muutnud. See arusaamine, et minister võiks võtta rahakoti ja nüüd minna küla peale või kusagile seda raha laiali jagama, ei ole õige, sest sellist võimalust lihtsalt ei ole. Küsimus ei ole tänavu seal isegi mitte raha suuruses, vaid küsimus on selles, milliste põhimõtete järgi on võimalik raha jagada. Kui ma toon teile näiteks Läti ja Leedu, siis minu mäletamist mööda, kui ma vaatan ka tabelist, üleminekutoetusi ei ole üks riik üldse maksnud, teine riik maksab kolmandiku ulatuses. Põuaga seose pole aga ükski riik oma riigieelarvest lisavahendeid leidnud.

Kui siin toodi näiteks Soome ja Rootsi, siis nemad kasutavad täpselt seda vähese tähtsusega abi 15 000 eurot ühe tootja kohta. Ma võiks teile öelda, et eelmisel aastal me maksime seda välja köögiviljakasvatajatele ja kartulikasvatajatele. Juba siis oli paljudel tootjatel see 15 000 piir täis – seda

võib kolme aasta jooksul välja maksta. See oleks tekitanud väga-väga ebavõrdse olukorra põllumajandussektoris, väga keeruline ja raske oleks olnud sellisel moel seda raha välja jagada. Tihti küsitakse, et aga miks te ei usu põllumeeste esindusorganisatsioonide ettepanekuid ega kuula neid. Me kuulasime otse nende ettepanekut. Nemad palusid eraldada kiireloomuliselt MES-i kaudu 20 miljonit, et seda saaks käibesse panna. Ma toon teile ühe näite. Eelmisel aastal anti liigniiskuse tõttu erakorralist abi, mis siin Eestis kinnitati, aga jõudis põllumehele alles selle aasta augustikuus. Seda käibekapitalilaenu said põllumehed aga kohe kasutama hakata. Ja nagu ütlesin, need arvud on päris suured, sellega tegeldakse ja kindlasti on see kiireim viis, et raha jõuaks otse põllumajandustootjani. Selle ettepanekuga tuli välja põllumajandus-kaubanduskoda.

Ja minu meelest on haruldane, et see on Eesti ajaloos esmakordne juhtum, kus esindusorganisatsioon on avalikult valitsust kiitnud. Ma ei mäleta ajaloost – võib-olla Helir-Valdor mäletab –, et valitsust oleks niimoodi kiidetud selle eest, et me lahendasime sisuliselt kahe nädalaga selle küsimuse ära ja saime koalitsioonipartneriga kokkuleppe. Pole ka saladus, et selle meie otsuse taustal tuli Läti minister oma ametnikega siia, ütles, et Läti põllumehed on nende peale päris vihased, ja küsis, kuidas Eestis need asjad nii kiiresti ära lahendati. Euroopa Liidus kehtib ühtne põllumajanduspoliitika, ei ole võimalik raha jagada nii, et jagatakse, nagu öeldakse, mingit teist raha. Seal on väga täpsed reeglid paika pandud ja 15 000 kolme aasta peale ongi see piir. Seda piiri tahetakse tõsta 25 000 euroni, me oleme ka selle ettepaneku teinud ja loodetavasti komisjon tuleb kevadel sellele vastu.

15:24 Esimees Eiki Nestor

Jaak Madison, palun!

15:24 Jaak Madison

Aitäh, austatud Riigikogu esimees! Austatud minister! Te oma eelmises vastuses mainisite korra ka põgusalt Lätit ja Leedut. Tõsi on see, et Läti ja Leedu mõlemad kuulutasid k.a juulis välja eriolukorra suurte põuakahjude tõttu. Teie selleks võimalust ei näinud, kuna kehtiv eriolukorra seadus ei näe otseselt ette võimalust kuulutada välja eriolukorda tulenevalt põuast, kuigi Läti ja Leedu on selleks võimalust näinud ja teinud ka vastavad muudatused seadustes. See meede oli abiks sealsetele ettevõtjatele suhetes pankadega ja laenude teenindamisega. Miks ei ole praegune valitsus või teie juhitud ministeerium näinud võimalust algatada eriolukorra seaduse muutmise seaduse eelnõu, et äärmisel vajadusel laiendada eriolukorda ka põuakahjude korral?

15:25 Maaeluminister Tarmo Tamm

Aitäh, hea küsimus! Selle suve üks põhiküsimus ja teema oligi, et miks ei kuulutata eriolukorda välja. Ma ütlesin, et eriolukorda on võimalik välja kuulutada siis, kui on oht inimese elule ja tervisele. Ma ütlen teile veel kord: Lätis pole sellel aastal eriolukorda välja kuulutatud. Kuigi Lätis kuulutati eriolukord välja eelmisel aastal – siis, kui olid üleujutused, kui suur vihmavesi viis ära sillad ja truubid. Kui on oht inimeste elule ja tervisele, siis kaasatakse sõjavägi – Eestis näiteks Kaitseliit jne –, see on täiesti erinev olukord. Sellel aastal pole Lätis eriolukorda välja kuulutatud. Nii et Lätis on kuulutatud küll välja mingi loodusõnnetuselaadne olukord, aga kui ma rääkisin Läti ministriga ja kui ma rääkisin ka Leedu ministriga, siis ega nende olukord ei ole niisugustest abinõudest kuidagi paremaks muutnud, sest praeguseks pole ühtegi lepingut tühistatud. Otseselt ei tühistatagi ühtegi lepingut, lihtsalt see annab panga läbirääkimistel mingi eelisvõimaluse. Aga seda, et ükski pankur ei usuks, et meil pöud oli, ma arvan, ei ole ka Eestis. Nii et iseenesest selline eriolukorra väljakuulutamine ei ole Läti ja Leedu põllumeestele andnud mitte mingit täiendavat raha, ta pole tühistanud ühtegi lepingut. Nii et, jah, nad kuulutasid selle välja, aga põllumehele sellest, ütleme, reaalselt kasu ei tekkinud.

15:26 Esimees Eiki Nestor

Peeter Ernits, palun!

15:26 Peeter Ernits

Hea juhataja! Hea ettekandja! Ma tulen selle 20 miljoni juurde. Sa ütled, et põllumajandus-kaubanduskoda tuli ja valitsus kiitis heaks, aga põllumehed, kellest paljudEGA ma olen rääkinud, naeravad selle üle. Nii krõbeda intressiga laen, see on nagu kurele toidu pakkumine taldrikult. Ja nagu

näha, sellest 20 miljonist ainult 3 on läinud käiku, nii et suhteliselt väike osa. Sa ütlesid, et krõbedad intressi põhjus on see, et Euroopa Pank on nagu tee peal risti ees, ütleb meile ette. Millal saab see 20 miljonit ära kasutatud? Kas sul on praegu selline tunne, et sa oled siiski suveräänse riigi maaeluminister?

15:27 Maaeluminister Tarmo Tamm

Aitäh! See on hea küsimus. Põllumajandussektori esindaja ei saa seada kahtluse alla kuulumist Euroopa Liitu – ma vaatan siin lugupeetud Riigikogu liikme Jaanus Marrandi otsa, ma ei tea, mis ta selle peale ütleks –, sest kõige suurem võitja Euroopa Liidust on praegu kindlasti põllumees. Me saame Euroopa Liidust 1,7 miljardit otsest abi põllumajandussektorile. Ja seada kahtluse alla nüüd, kas meie peaksime äkki Euroopa Liidu reeglitest kuidagi mööda vaatama, mitte neid kasutama – ma sellist küsimust küll ei julge esitada. Ma ütlen veel kord: iseenesest ei ole eesmärk, et see laen välja võetakse. Laen on selle jaoks, et hädaolukorda kuidagi likvideerida. Eesti põllumees on hästi konservatiivne, ta on suutnud ka oma tegevust õigesti ajatada. Teades, et detsembri algul saavad Eesti põllumehed 140 miljonit eurot toetusi kätte, ma arvan, et paljudel juhtudel ei ole isegi laenuvajadust, sest nad on hästi konservatiivsed ja säästlikud, nad kalkuleerivad väga täpselt ja suudavad rahaasjades kaasa rääkida. Iseenesest ei ole kohustuslik seda laenu võtta. See on võimalus ettevõtjale, kellel on üsna keeruline olukord. Ja on võimalik ka aasta laenupuhkust võtta, ei ole lepingutasu. Nii et kas see 4% ikka on nüüd nii väga kallis, eks põllumees ise hindab, seda ei saa keegi teine hinnata. Aga see oli põllumajandus-kaubanduskoja ettepanek – nemad esindavad Eesti põllumehi ja nad tänasid selle eest, et me selle otsuse tegime.

15:29 Esimees Eiki Nestor

Mart Helme, palun!

15:29 Mart Helme

Aitäh, härra eesistuja! Lugupeetud minister! Teate, mul alati kihvatab, kui hakatakse rääkima sellest, kui palju me ikka oleme raha saanud ja kui kasulik see meile on olnud. Loomulikult on alati tore raha saada ja alati on see rahasaajale kasulik, aga küsimus ei ole ju selles, küsimus on milleski muus. Ja Peeter Ernitsa küsimus oli, kas te olete ikka suveräänse riigi põllumajandusminister, mitte kellegi rahast sõltuv. Teate, kuidas Vene tsaarid, õigemini Moskva suurvürstid said isevalitsejateks? Sellepärast, et üks kange naine küsis, kas sa oled ise valitseja või oled sa valitseja tatarlaste armust. Vaat see on Peeter Ernitsa küsimuse sisu, millele te vastasite täiesti ebaadekvaatselt. Aga minu küsimus puudutab muud. Võib-olla ma lasin kõrvust mööda, aga kui palju meie põllumehi on praegu seda laenuvõimalust kasutanud?

15:30 Maaeluminister Tarmo Tamm

Aitäh! Seda ma juba ütlesin, aga kokku oli vist 116 ettevõtet, kes seda taotleb, ja summa, mida nad taotlevad, on 8 448 000 eurot. Ja nüüd, kui tulla tagasi suveräänsuse juurde, siis ma arvan, et me oleme hästi suveräänsed. Eelmise nädala esmaspäeval ma kohtusin Brüsselis volinik Vellaga, kes kureerib kalandust, ja volinik Hoganiga. Mida me arutasime? Arutasimegi Eesti ettepanekuid, kuidas siis järgmise perioodi põllumajanduspoliitika muutuks paindlikumaks, oleks vähem kontrolli, rohkem subsidiaarsust. Ja me oleme ka selle saavutanud, et järgmisel perioodil saab liikmesriik ise väga palju otsustada, milliseid meetmeid ta kasutab, milliseid programme ellu viib. Ei ole enam Euroopa Liidu keskmine. See näitabki liikmesriikide suveräänsust. Me oleme suutnud oma ettepanekud sinna lauale viia, me oleme leidnud toetajaid. Ei ole niimoodi, et meist sõidetakse üle ja meiega mitte keegi ei arvesta. See jutt, et me ei ole suveräänsed ja meiega siin keegi ei arvesta või et me ei suuda oma ettepanekuid sinna viia, ei pea üldse paika. Ma arvan, et meiega ei tuleks komisjoni volinik eraviisiliselt kohtuma. Kindlasti me peame ka läbirääkimisi kõikide toetussummade ja kõige muu üle. Vaadake uut eelarveperioodi ja te näete, et seal on Eesti huvid väga tugevalt esindatud, olgu see subsidiaarsus, toetuste paindlikkus vms. Kindlasti on seal liikmesriikidega arvestatud ja seal on arvestatud ka Eesti riigiga.

15:31 Esimees Eiki Nestor

Urmas Kruuse, palun!

15:31 Urmas Kruuse

Aitäh, austatud istungi juhataja! Väga auväärne minister! Te rääkisite siin kõnepuldis praegu väga palju õiglusest ja sellest, kuidas peaks põllumeestele raha välja maksma. Te kindlasti mäletate, et eelmisel aastal tekitas päris suure kisa seakasvatajatele teatud tõuaretustoetuse väljamaksmine. See jättis avalikkusele selge mulje, et Keskerakonnaga seotud seakasvatajad olid eelisseisundis. Aga kurbloolisus on ka see, et selle aasta eelarve menetlemises te jätkate sama liini. Kui te ütlesite, et põllumajandusorganisatsioonid on kõik aplodeerinud teie põllumajanduspoliitikale, siis miks veise- ja utekasvatajad ei tee sedasama? Sellepärast, et kui te jätate nad teist korda täiendavast toetusest ilma, võrreldes seakasvatajatega, siis on see kindlasti, ma julgen öelda, selle sektori suhtes väga ebaõiglane. Kuidas te seda kommenteerite?

15:32 Maaeluminister Tarmo Tamm

Aitäh! Ma arvan, et see oli selle valitsuse üks väga hea meede, et toetada täiendavalt seakasvatust nende võimaluste piires, mida üldse saab rakendada. Nagu me teame, seal ei ole täiendavaid võimalusi. Praegusel juhul on seakasvatusektor väga keerulises olukorras, sest kõrge teraviljahind, mille üle rõõmustavad teraviljakasvatajad, on seakasvatusektorile ja linnukasvatusektorile tegelikult väga raske, sest nad peavad ostma kallist teravilja. Kui tulla nüüd tagasi selle meetme juurde, kus me Eesti seakasvatusega suudame ise siseturgu varustada 70% ulatuses, siis võiks öelda, et valitsus ei peaks mitte midagi tegema, vaid vaatama kõrvalt, küll turg ise ennast reguleerib. Vaat, see valitsus niimoodi ei talita. See valitsus talitabki teistmoodi, et seda sektorit järele aidata. Ma toon teile lihtsalt ühe näite. Selle aasta esimesel poolaastal kasvas kodusigade arv 11 000 sea võrra. Kui te ütlete, et see raha on kuidagi valesti ja kurjasti kasutatud, siis see on teie otsus. Kui teie olite minister, siis te käitusite teistmoodi, aga ma ütlen, et see oli kõige parem võimalus ja ainuõige otsus seda sektorit toetada, et meil ei tekiks ühtegi konflikti Euroopa Komisjoniga. Ma võin teile öelda, et esimesel poolaastal näiteks kasvas piimalehmade arv 1000 võrra, sigade arv 11 000 võrra. Piimandussektor kasvas vaatamata sellele põuasele aastale esimesel poolaastal 3%. Ja veel tuli Statistikaameti andmetest välja, et väga suur osakaal oli riigi toetustel. Nii et jah, poliitika ongi valikute küsimus. Me arvame, et Eesti riik peaks suutma oma sealihaga oma siseturu ära katta ja selle nimel me teeme iga päev tööd.

15:34 Esimees Eiki Nestor

Henn Põlluaas, palun!

15:34 Henn Põlluaas

Aitäh, lugupeetud minister! Te väidate, et põllumehed kõik aplodeerivad selle laenu peale. Sugugi mitte. Me saame kümneid kirju, kõnesid, kokkusaamise kutseid, kus avaldatakse väga suurt muret selle üle. Nii et tegelikkus on hoopis teine. Ja suurimad kasusaajad Euroopa Liidus olevat põllumehed. No võib-olla tõesti, aga igatahes mitte Eesti põllumehed, kes saavad tunduvalt vähem kui vanade riikide põllumehed ja see vahe pidi olema juba ammu-ammu kadunud. Praegu on Euroopa Liidu kõnelustel kaalumisel isegi see variant, et toetusi üldse ei tõsteta. Aga minus tekitas väga suurt imestust, kui te ütlesite, et tagatis selle laenu saamiseks peab olema 50% ja see on väga soodne. Pankadel nii hirmsat tagatise nõuet küll ei ole. Kust otsast see soodne on?

15:35 Maaeluminister Tarmo Tamm

Aitäh! Võib-olla alustan sellest, et kui te kommertspangast saate laenu alla 120% tagatisega, siis te peate olema kuldklient. Kui kommertspank annab teile laenu alla 100% või 120% tagatisega, siis ma pole sellist asja küll kuulnud. Kui te räägite nüüd sellest, et laen on põllumehe jaoks kallis jne, siis ma just rääkisin, et see oli võimalus, kuidas põllumehele kiiresti raha viia. Oli ka teine võimalus: selle 20 miljonit eurot, mida valitsus eraldas, oleks võinud välja maksta erakorralise toetusena. Me oleks ju võinud enne valimisi selle 5000 ja 10 000 euro kaupa üle Eesti laiali jagada – see oleks olnud ministri poolt väga populaarne samm. Kas me siis ei kuula põllumajandusorganisatsioonide esindajate seisukohti ega arvesta eelmise aasta kogemust, et eelmise aasta n-ö eriolukorraga makstud toetused ja eraldised said välja makstud alles selle aasta augustikuus? See oligi valik. Seda 20 miljonit eurot oleks võinud ju välja maksta ka erakorralise abina, poleks mitte mingisugust probleemi. Põllumajandusorganisatsioonid aga tulid oma ettepanekuga – ma arvan, et neid me peaksime kuulama – ja nad ka tänasid meid selle eest.

15:37 Esimees Eiki Nestor

Rohkem ministrile küsimusi ei ole. Avan läbirääkimised. Arupärijad peaksid saama esimesena sõna, aga kui nad sõna ei soovi, siis, Urmas Kruuse, palun!

15:37 Urmas Kruuse

Austatud Riigikogu liikmed! Väga auväärt minister! Sellest puldist on täna mitu korda kõlanud sõna "õiglus" ja jutt sellest, kui hästi meil kõik läheb. Ma tootsin mõned faktid ja mõned numbrid olukorra kirjeldamiseks. Selles mõttes olen ma ministriga nõus, et kõik valivadki oma poliitika ise ja püüavad seda ellu viia. Aga kui räägitakse eelmise aasta erakorralisest toetusest, mille Euroopa Liit eraldas, 1,34 miljonit eurot, millele valitsus ei pannud ise ühtegi senti juurde ja mis millegipärast jõudis kohale alles aasta pärast, siis minu arust on üks väga selge märk praeguse valitsuse tegemistest. Kui valitsus oleks 1,34 miljonile samasuguse summa erakorraliselt juurde pannud, siis oleks see selleks sügiseks põllumeestel käes olnud. Teatud ettevõtjatel, eriti väikeettevõtjatel oleks laenuvajadus või ka pankrotioht kindlasti leebem. Ma arvan, et võib-olla minister eksis. Iga riik ei saa erakorralist toetust lihtsalt välja maksta, isegi siis, kui valimised on tulemas. Seda valimiste märki on täna selles saalis juba päris palju tunda olnud. Erakorralist toetust saavad riigid välja maksta siis, kui Euroopa Komisjon on andnud selle võimaluse, mis tähendab seda, et määratakse ära, kui palju maksab Euroopa Liit ise ja kui palju võivad riigid juurde maksta, vastasel juhul käsitletakse seda riigiabina.

Teine oluline asi, mis siin täna läbi käis, oli seotud sellega, et eriolukorda ei ole võimalik välja kuulutada, praegune seadusruum ei võimalda. Tegelikult minister ju teab, et me oleme püüdnud arutada ka selle üle, kuidas saaks kirjutada seadusesse sisse võimalust kirjeldada seda eriolukorda teistmoodi, nii et see arvestaks võimalikku põuakahju. Me teame, et sellist põuda nagu tänavu ei ole olnud 60 aastat. Ja mida me soovisime põllumeestele pakkuda, oli tegelikult see, et anda neile rohkem kindlust ka läbirääkimisteks ja seljataguseks, kui nad oma võlausaldajatega räägivad. Keegi ei ole rääkinud siin sellest, et nad ei peaks oma arveid kunagi kinni maksma. See 20 miljonit MES-i jaoks oma tervikolemuses on kindlasti positiivne. Jah, aga see ei lahenda kõikide probleeme. Erakorraline toetus jõuaks hulga suurema hulga abivajajateni, kes teiste meetmete kaudu seda ei saa. Üks meede, millest on ka siin räägitud, on üleminekutoetus, aga me ju teame, et seda makstakse 2010. aasta referentsiga. Nendest ettevõtjatest, kellele seda välja makstakse, ligi 20% ei tegutse enam samas sektori osas, kus nad olid aastal 2010. Seega 20% läheb sinna, kuhu seda enam vaja ei ole. Rääkimata üleminekutoetuste enda jagunemisest – 84% läheb suurematele ettevõtjatele. Ehk maaeluliselt on oluline see, et me saaksime ka väikeettevõtjale anda teatud tuge. Mis siis nüüd tegelikult selgub? Need põllumajandusettevõtted, kes alustasid oma tegevust peale 2010. aastat, või noored ettevõtjad jäävad üleminekutoetustest ja rahavoogudest ilma. Sellepärast oleks ääretult oluline, et valitsus panustaks erakorralisele toetusele.

Auväärt minister mainis seda, et eelmine valitsus ei ole midagi teinud. Ja ma olen seda hästi palju kuulnud. Kui me räägime erakorralisest toetusest, siis see konkreetne valitsus on erakorralist toetust maksnud 460 000 eurot, samal ajal kui eelmine valitsus on maksnud üle 30 miljoni. See ei ole mõeldud selleks, et näidata ühte või teist poolt hästi positiivsena, vaid ma räägin lihtsalt faktidest. Kui maaelukomisjon kutsus kokku erakorralise komisjoni istungi, siis seda tehti sellepärast, et tegelikult valitsus oli üsna loid.

Samuti pani mind imestama see, kui peaminister vastas meile sellel teemal, miks üritatakse praegu riigieelarvet täita põllumajandusmaade müümisega. Praegu, kui põllumajandusettevõtetel on rahavoogudega probleem, peaks põllumaade müügi tegelikult peatama, et seda ei ostaks kokku lihtsalt kinnisvaraarendajad või väga suured ja võimekad tegijad.

Palun lisaaega!

15:42 Esimees Eiki Nestor

Kolm minutit lisaaega.

15:42 Urmas Kruuse

See on nagu lai meetmete pakett, mis on tekitanud meil selgelt probleeme. Üks müüt, mida ma olen pidanud siit sada korda ümber lükkama just auväärt ministri väljaütlemiste tõttu, on see: tänu sellele, et valitsus kümnekordistas seakasvatajate tõuaretustoetused, saavad eestlased ühel hetkel kätte 100% Eesti sealiha. See on täiesti absurdne väide. Tõepoolest, avalikkust ei saa manipuleerida selle väitega, et kui Eestis on ühe või teise sektori isevarustuse tase sada protsenti ehk sugu ja tootmist Eestis täpselt nii

palju, kui eestlased tarbivad, siis see ei tähenda *a priori* seda, et eestlane saab sealiha ehk Eesti sealiha oma toidulauale. Kui vaadata statistikat, siis mida me märkame? Sellel hetkel, kui isevarustuse tase oli alla 100%, oli import tegelikult hoopis teises kaalus. See tähendab seda, et isegi kui meil isevarustuse tase võib olla 120%, siis see impordi tase võib olla nii suur, et seda Eesti sealiha tegelikult laua peale ei jõua. See ei ole adekvaatne jutt. See on küll üks koefitsient, mis kirjeldab võimalikku tootmispotentsiaali, aga see ei tähenda *a priori* seda, et me sööme sealiha. Kurbloodisus on see, et tõepoolest, sellel hetkel, kui Aafrika seakatk oli juba piiri taga ja sisenes Eesti territooriumile, siis selle katku ajal Eesti sealiha hulk tegelikult suurenes ja suurenes ka eestlaste sealiha tarbimine. Aga need asjad ei ole üksüheses sõltuvuses sellest, et me suudame isevarustuse taset täita.

Mida me ütleme siis veisekasvatajatele, piimakarjakasvatajatele, kui tõuaretuse toetus mitte ei tõuse, vaid sellel aastal koefitsiendi järgi isegi langeb? Me ei saa öelda, et me üritame õiglaselt läheneda, kui me ei suuda ära pühkida kahtlusi, et seakasvatajad saavad sellepärast rohkem raha, et nad on valitsusparteiga lähedalt seotud. See on see kahtlus, mis ühiskonnas üles kerkis. Nii et selles mõttes tuleb kindlasti öelda seda, et see valitsus ei ole kõiki võimalusi ära kasutanud.

Kui ma õigesti mäletan, siis maaelukomisjon andis ministeeriumile korralduse analüüsida ja välja töötada võimalik seaduste pakett, mis annaks põllumeestele võimaluse tugevamalt võlausaldajatega läbi rääkida. Minister peaks ütlema seda, kui kaugele see pakett on jõudnud, vaatamata sellele, et minister isiklikult oli komisjoni esimesel istungil ja algaasis väga vastu sellele, et me peaksime üldse mingit erakorralist või eriolukorda käsitlema. Ärme käsitleme siis eriolukorda. Isegi PRIA peadirektor ütles, et kui räägitakse looduskatastroofist või teatud seadusandlikust muudatusest, siis see annab tegelikult PRIA-le võimaluse ka paremini tegutseda. Aga me unustame ära võlausaldajad. Ja võlausaldajad ei ole mitte ainult pangad, vaid on ka teised ettevõtjad. Oleks väga kurb, kui seda situatsiooni kasutatakse ära pahatahtlikuks ettevõtete ülevõtmiseks. Nii et väikeettevõtlus sellest põllumajandus- ja maaelupoliitikast, mis praegu toimub, jääb selgelt rohkem ilma. Ja see on probleem, sest raha koondub suuremate kätte, kaasa arvatud maa. Aitäh!

15:45 Esimees Eiki Nestor

Aitäh, Urmas Kruuse! Jaanus Marrandi, palun!

15:45 Jaanus Marrandi

Lugupeetud juhataja! Head kolleegid! Lugupeetud arupärijad! Lugupeetud härra minister! Ma kindlasti ei oleks siia kõnetooli trügima hakanud, kui ei oleks kõrva väga teravalt kriipinud need lapsused, mis siin ennekõike arupärijate suust esile tõusid. Need vajavad natukene äraklaarimist. Loomulikult on põllumeestel olnud keerulised ajad. Kui siin hakata tagantpoolt ettepoole vaatama, siis tõesti, sealihatootmise kriis, piimandusturu langus, liigne hulk sademeid, liiga vähe sademeid. Nõukogude ajal heideti selle üle nalja, et puudub veel rahvusvaheline imperialism, igal aastal on probleemid. Põllumajandus on loodusest sõltuv valdkond ja loomulikult on probleeme. Aga tõsiasi on ka see, et väga paljudel juhtudel on põllumehed selliste probleemidega arvestanud ja eks neid riske tuleb ka igaühel oma tegevusega ise mõõta.

Kõigepealt klaariks ära selle Euroopa Liitu kuulumise või mittekuulumise küsimuse ja selle, kas me saame sealt toetusi hästi vähe või palju. Tõsiasi on see, et läbi ühise põllumajanduspoliitika on Eesti saadav rahasumma tegelikult Euroopa Liidus üle keskmise ehk me oleme esimese kümne riigi hulgas. Üks asi on otsetoetused, aga teine asi on maaelu arengukava järgsed toetused, esimene sammas ja teine sammas. Kui need kaks sammast kokku liita, siis me oleme esimese kümne seas toetuste hulga poolest. Nii et seetõttu on eksitav rääkida, et kogu Eesti maaelule tulevad rahalised vahendid on hästi väikesed.

Mis puudutab otsetoetusi, siis need on tõepoolest väiksemad, aga seda korvab üsna paljus meie Eesti põllumajandustootjate mastaabiefekt. Ehk teisisõnu, et Eesti keskmised tootjad on keskmisest suuremad, siis see tõepoolest tasandab väga palju neid otsetoetusi. Nii et Eesti põllumajandustootjad on väga konkurentsivõimelised ja võib täiesti selgelt öelda, et see on nii paljuski tänu Euroopa ühisele põllumajanduspoliitikale. See tähendab ühtlasi turgusid, kuhu müüa.

Ja kui nüüd rääkida sõnast "toetused", siis tegelikult on see võib-olla üldse valesti käibeale läinud sõna, sest tegemist on tegelikult põllumajanduse dotatsioonidega. Aga dotatsioon on natuke teine asi kui toetus. Toetused on võib-olla sotsiaaltoetused, nende kohta on kohasem nii öelda, aga Eesti põllumajandusdotatsiooni ühise põllumajanduspoliitika mõttes ei saa käsitleda nagu sotsiaaltoetusi.

Sellest lähtuvalt peaks ka täna siin saalis arutama seda teemat natukene teistmoodi. Kui me räägime sellest, mida üks kolleeg ütles, et kui laenu võetakse üle 50% tagatisega, st sul on tagatis ainult 50%, siis see on ennekuulmatult palju nõutud. Ei ole. Alla 100% tagatisega ei anna ükski kommertspank laenu. Ja tegelikult see ongi laenumeele, mitte alla poole ei ole seda laenu saadud, vaid – jah, praegu on küll alla poole – 8,5 miljonit eurot on seda laenu taotletud. Ja tegelikult minnakse Maaelu Edendamise Sihtasutusse, mis on ka krediidasutus, mis ei ole heategevusasutus, vaid on isemajandav krediidasutus. Tõsi, seal on sellised tundlikumad tooted, mis saavad ka seetõttu riigi käest teatud toetusi, et nad täidavad riiklikku tellimust, aga põhimõtteliselt peavad nad ennast ise ära majandama. Loomulikult, iga inimene teab, et kui ta läheb majaehituseks laenu tahtma, siis laenu tagatiseks on kõigepealt see maja ise ja siis veel peale ka, eks ole. Täpselt nii on ka sellega, et kui põllumajanduses laenu tagatis on 50%, siis see on väga hea. Ja see, et see tagatis, mida nõutakse, on niivõrd väike, tingibki intressi hinna. Ei ole võimalik, et sul on korraka väike intress ja väike tagatis ka. See intress ju maksabki. Ja see on üsna loomulik, et see nii on, teistmoodi see ei saagi olla. Ma olen olnud Maaelu Edendamise Sihtasutuse nõukogu liige ja ma oskan lugeda küll bilanssi, kuidas need rehkendused käivad. Seetõttu on see loomulik kurss. Ja sinna minnakse siis, kui enam kommertspangast raha ei saa. Siis oled väljapääsmatus olukorras ja vaat siis sealt sa saad. Nii on see olnud ja nii see jääb Eestis ja ka mujal maailmas. Palun lisaiega!

15:50 Esimees Eiki Nestor

Kolm minutit lisaiega.

15:50 Jaanus Marrandi

Nüüd erakorralise olukorra väljakuulutamisest. Loomulikult võib erakorralise olukorra välja kuulutada. Võib-olla lätlased-leedulased kuulutavadki selle välja. Aga rääkides Läti või Leedu põllumeestega – olen nendega vestelnud –, nad ütlevad: mitte midagi ei ole sellest juurde tulnud. Tegelikult mitte midagi rohkemat. Nii et palju auru selle kuulutamise peale, aga tulemust tegelikult mitte mingit. Me võime ju kuulutada, aga mida see annab? Suurt mitte midagi, ma ütleksin, kui vaadata seda tegelikku olukorda. Kui seda erakorralist olukorda väikeste viilukestena annaks näiteks loomadele ette sööta silo asemel, siis ju võiks välja kuulutada, aga ei anna paraku.

Kui me nüüd vaatame selle peale, mis põllumehed on lootnud, siis seda ma tean ka väga hästi, just nimelt isiklikest vestlustest põllumeestega. Paljud, kes on börsil sõlminud n-ö eelkokkulepped ja hinnad lukku löönud, on nüüd pettumuse osaliseks saanud, sest hinnad on kole palju tõusnud. Börsihinnad on hästi palju tõusnud, aga põllumehed on oma kauba lukku löönud ja nad kaotavad väga palju raha. See aga väga paljudele põllumeestele ei meeldi. Tahaks saada rohkem. On olnud lootus, et kui erakorraline olukord välja kuulutatakse, siis kuulutatakse ka need lepingud tühjaks. Paraku nii ei juhtu. Ja parem on, kui ei juhtu. Sest nagu nende intressidegagi – ega keegi ei anna laenu või raha niisama. Raha ei ole kuskil niisama, et lihtsalt tuleb kuskilt ja on kuskil. Täpselt samamoodi on ka sellega, et on börs, on hinna vahendaja ja kui ühe korra saavad need vahendajad n-ö suure summa raha sisse, siis järgmisel aastal on see börsihinna ja vahendajate hinna vahe lihtsalt oluliselt suurem. Põllumehed aga kaotavad veel rohkem. Väga paljud mõtlevad põllumehed on mõelnud, et kehva lugu jah, saime n-ö börsil üsna pikalt peksta, kaotasime palju raha. Aga see on parem variant, kui see, et järgmine aasta on börsihinna ja vahendajate hinna vahe suurem, sest kuskilt tuleb see vahe ju võtta. Parem on see vahe täna ära kannatada ja edasi minna.

Seepärast jääme mõistlikkuse piiridesse. Olukord on kehv. Eelkõneleja rääkis sellest, kuidas kahel korral olid siin platsi peal põllumehed küll piimapudelite, küll traktoritega, selleks et rääkida üleminekutoetustest. Isegi sai räägitud, et maksame kas või pool, no jumala eest, maksame kas või natukene seda üleminekutoetust. Siis seda ei tehtud. Tuli uus valitsus ja nüüd seda tehakse. See on mitukümmend miljonit eurot väärt. Jumala õnn, et valitsus vahetus. Ma olen täiesti kindel, et me oleks olnud siin veel keerulisemate probleemide ees, nii et selles mõttes mõningatel juhtudel võiks parem vähem ja tasemini rääkida, mitte hästi palju suud pruukida ja korraldada siin n-ö erakorralise olukorra hõiklemisi. See ei anna midagi juurde. Paremini rääkida vähem, aga olla aus omaenda poliitilise käitumise suhtes minevikus.

15:53 Esimees Eiki Nestor

Riigikogu liikmetel ei ole rohkem läbirääkimissoovi, aga ministril on. Üks hetk, härra minister. Mainiti su nime? Kuidas? (Hääl saalist: "Eelkõneleja.") Eelkõneleja. Vastulause, Urmas Kruuse, palun!

15:54 Urmas Kruuse

Aitäh! Hea kolleeg! Ma tahtsin veel kord meelde tuletada ja väljendada seda, et üleminekutoetus ei ole kõigile täiendav abi, sest osa jääb ikka abist ilma. Mis on need meetmed, mis neid abistavad – see oli minu väljaütlemise põhimõte. Kui sa pead selliseks heaks piketiks seda, kus Urmas Laht põhimõtteliselt räuskab auto pealt, siis ma arvan, et see ei ole päris see teema, eks.

15:54 Esimees Eiki Nestor

Sõna saab üheks vastulauseks, niisugust omavahelist vestlust arendada kahjuks ei saa, kodukord ei luba. Aga ministril lubab küll läbirääkimistel osaleda viimasena. Palun, Tarmo Tamm!

15:55 Maaeluminister Tarmo Tamm

Ma tulin eelkõige sellepärast siia, et parandada oma viga. Lugupeetud Riigikogu liikmel Urmas Kruusel oli tõesti õigus. Me ei räägi erakorralisest abist, seda tuleb küsida Euroopa Komisjoni käest. Aga Euroopa Komisjon ka seda soovitas. Nii et kui keegi oleks soovinud seda teha, siis Euroopa Komisjon lahkesti seda isegi pakkus, et tehke see taotlus. Aga me taotlesime vähese tähtsusega abi kaudu, mida on võimalik saada 15 000 eurot kolme aasta kohta. Nii et selles suhtes ma ei olnud täpne, aga vahepeal ikka tuleb ette sõnavääratusi.

Kui rääkida aga uuest eelarveperioodist ja Eesti positsioonist, siis ma ütlen, et Eesti on üks väheseid riike, kes uuest eelarveperioodist võidab. Kõikidel liikmesriikidel kärbiti 3,9%. Kui me võtame kokku esimese samba, kus Eestil toetus kasvab 26%, siis kas ei ole hea läbirääkimiste positsioon, 26%? Juurde tuleb umbes 150 000 – 170 000 hektarit täiendavat maad, arvestusõiguslikku maad. Nii et see on väga positiivne samm Eesti põllumajandusele järgmisel perioodil. See näitab veel kord, et me oleme ikkagi võrdväärised partnerid seal laua taga.

Kui pidevalt räägitakse sealihast ja ma ei tea, millest veel, siis minu lähenemine on hoopis midagi muud: kas see on 70% või 80%. Ma küsin, miks siis Hispaania kasvatab 40 miljonit siga. Kas nad ise söövad selle kõik ära või? Ükskord me peaksime jõudma ka arusaamisele, et põllumajandussektor võib olla väga hea ekspordisektor ja seda ta ka on. Praegu eksporditakse kaupa umbes miljardi eest, aga seda võiks olla palju rohkem. Miks tekib selline küsimus, kas me suudame oma sealihaga oma inimesed ära toita? Me peaksime ka ekspordi peale mõtlema. Kui me ekspordi peale ei mõtle, siis kust see peaks tulema? Kui me paneme siia juurde Hollandi ja Taani, vaatame, kui palju seal sigu kasvatatakse, siis ma küsin, kas need riigid on rumalad. Näiteks, lirimaal läheb 80% kogu veiseliha toodangust ekspordile. Nad võiksid ju mõelda ka ainult selle peale, kui palju oma inimestel on vaja. Või Uus-Meremaa – 95% piimast läheb ekspordile. Kui me ei mõtle selliselt, et põllumajandussektor on väga hea ekspordisektor, siis ma arvan, et me ei mõtle õigesti. See on Eesti suur võimalus.

Kui ikka tullakse selle n-ö seakasvatustoetuse juurde, siis ma toon lihtsalt ühe arvu. Seda toetust ei saanud mitte ainult Urmas Laht, vaid seda sai 79 seakasvatajat. Võiksite selle arvu meelde jätta – 79. See määrus ei olnud ainult Urmas Lahe jaoks, vaid 79 tootjat said seda juurde. Tema kuulus sinna hulka, aga ma arvan, et me ei tohiks kellelgi keelata Eestis ettevõtja olla.

Ja kui räägitakse ikka sellest erakorralisest olukorrast, siis ma ütlen teile veel kord: Lätis ei olnud seda välja kuulutatud, Leedus ei olnud. Leedus on hädaolukorra aluseks hoopis kodanikukaitse seadus. Nii et igas riigis on see täiesti erinev. Ja kui küsida nende mõlema riigi ministri käest, siis põllumehele pole sellest praeguseks mitte mingit abi tekkinud. Mitte mingit abi ei ole tekkinud – lisaraha see ei too, lepingut see ei tühista. Terve suvi on selle üle lärmi löödud ja öeldud, et need riigid käitusid hästi adekvaatselt – nagu ma lugesin neid suuri kõlavaid pealkirju –, aga see jutt ise ei olnud adekvaatne. See jutt ei ole adekvaatne, sest teised riigid pole saanud Eestiga võrreldes mitte mingisugust eelist.

Seda kõike tasub muidugi arutada, aga põhiseisukoht on ikka see: erakorraline olukord on see, kui on oht inimese elule ja tervisele. Sellest lähtub ka hädaolukorra seadus, mille Eesti parlament võttis vastu üsna hiljuti. Selline Euroopa Komisjoni ja europarlamenti määrus on juba olemas, mis lubas PRIA-I ka sellel aastal käsitleda neid asju eriolukorrana ehk *force majeure*'ina. Nii et ei ole selle jaoks ka vaja midagi erakorralist teha. Aitäh!

15:59 Esimees Eiki Nestor

2. 15:59 Vaba mikrofon

15:59 Esimees Eiki Nestor

Vaba mikrofon. Märt Sults, palun!

15:59 Märt Sults

Auväärt esimees! Head kolleegid! Nagu ei saa Eesti ilma Lätita, ei saa mina ilma Kagu-Eestita. Tähendab, meie – Kagu-Eesti Valga Haigla fännid ja need arstid, kes andsid prokuratuuri üle kriminaalasja algatamise kuritööteate – saime vastuse, et prokuratuur ei võtnud meie esitatud kaebust või kuritööteatist menetlusse. Öeldi, et seal on sees lohakusvead. Tähendab, kuritegu kui sellist nimetas prokuratuur lohakusveaks, tehniliseks praagiks, hooletuseks jne. Põhimõtteliselt sõnad "kuritöö", "kuritegu" või "rikkumine" olid asendatud mingisuguse sünonüümiga, mis ei ole nagu nii väga kuritegelik. Seetõttu me otsustasime tugigrupiga, et me läheme edasi ja kaebame edasi. Kaebame edasi seda nüüd nõndaviisi, et läheme Riigiprokuratuuri, kuna me esitasime ühe punktina prokuratuurile korruptsioonikahtluse selles suhtes, et Tartu Ülikooli Kliinikum ja Valga Haigla nõukogu olid pandud sundseisu. Töövaidluskomisjonis on protokollitud, et Valga Haigla nõukogu juhataja Seer on ütelnud ja tema advokaat on kinnitanud seda, et oldi sundseisus. Sundseisu saab panna ainult ameti kuritarvitamisega. See on kuritegu. Ja see on üks episood, mille me kaebame edasi.

Teine episood on andmete võltsimine, mida prokuratuuris nimetati lihtsalt lohakuseks – oli väike eksimus või läksid paberid segamini. Mis siis, et digiallkirjad on kõikidel paberitel all, mis siis, et digitaalselt allkirjastatud paberitel puuduvad kirjanumbrid ja kirja väljalaskmise kuupäevad, nii et rikkumisi on rohkem kui küll, aga neid nimetatakse hooletusvigadeks. Nii et põhimõtteliselt ühe asja, mida prokuratuur ei tahtnud arutama hakata – ei tahtnud seda lahata, ei tahtnud dokumente välja võtta, ei tahtnud osalisi välja kutsuda, vaid ütlesid, et ei algata seda koosseisu puudumise tõttu – saab algatada küll, sest koosseis kui selline on täiesti olemas.

Ja nüüd tuleb kaks uut asja. Esimene on kriminaalasja algatamine võltsimise pärast, hakkab nullist peale, see käib Valga Haigla ja kannatanu vahel. Nüüd pean mina kui esindaja kõrvale astuma. On olemas kannatanu ja on olemas ka kriminaalrikkumine. Teine on korruptsioonikahtlus – see, mis läheb Riigiprokuratuuri. Nii et läheme edasi. Kagu-Eesti, Valga, Põlva, Võru, te ei ole üksi, te ei ole maha jäetud, teid ei ole ära unustatud. Naised, te saate Kagu-Eesti tagasi. Aitäh teile!

16:02 Esimees Eiki Nestor

Peeter Ernits, palun!

16:03 Peeter Ernits

Hea juhataja ja vähesed kolleegid! Tegelikult tööpäev suures saalis alles algas, aga juba on läbi. Pole veel õieti, nagu öeldakse, soojagi sisse saanud. Ma tahaks öelda paar sõna eelneva jutu jätkuks, kuna formaat teistmoodi ei luba. Tegelikult on kogu meie istunginädala kava väga tasakaalustamata. Tahtsin juba enne selle kohta sõna võtta. Täna on siin imelühike tööpäev, kolmapäeval on aga 19 punkti. Mingi tasakaal võiks siiski olla. Aga see selleks. Veel üks selline tähelepanek minul kui Riigikogu uuel liikmel. Riigieelarve esimene lugemine on läbi, aga majanduskomisjon pole kordagi riigieelarvet arutanud. Ma arvan, et stenogrammi jaoks on see huvitav teave. Võib-olla see on normaalne, ehkki minu meelest see ei ole normaalne.

Miks ma aga siia tulin? Tulin sellepärast, et hea kolleeg Jaanus Marrandi, kes on veel siin, rääkis väga hästi, kuidas see 20 miljoni jagamine käib ja et MES-is on ka arukad inimesed. Nõus. Aga Jaanus ütles, et olgem ausad, ja rääkis siin sellest, kuidas oli lugu üleminekutoetustega. Ma istusin toona seal akna all, lähedal, ja mäletan, kuidas Keskerakond esitas üleminekutoetuste taastamise ettepaneku, millele toonane Reformierakonna juhitud valitsuskoalitsioon oli vastu. Ma mäletan, kui toimus siis selle hääletamine. Ja ma ei uskunud oma silmi, kui kaks meie suuremat põllumeest – hea kolleeg Jaanus

Marrandi ja Ivari Padar – hiilisid vaikse sammuga saalist välja. Piinlik oli vastu hääletada, poolt ka ei saanud olla, seega parem oli saalist ära minna. Nii et sisuliselt seisukoht oleneb istekohast. See on annaalidesse selline väike sõbralik meeldetuletus rubriigist "Olgem ausad!". Aitäh!

16:05 Esimees Eiki Nestor

Nüüd, protseduuriliselt ma pean ütlema sulle, Peeter Ernits, et arupärimiste korral, kui on läbirääkimised, siis kõigepealt räägivad arupärijad ja pärast võivad kõik rääkida, nii et ei ole mingit piirangut. Jaa, kodukorra seadus saab nelja aastaga paremini või halvemini selgeks. Palun, Jaanus Marrandi!

16:06 Jaanus Marrandi

Kahtlemata ma ei oleks siia tulnud, aga ma juba kahtlustasin, et kolleeg Ernits tuleb siia lugulaulu rääkima, ja sellepärast ma siia tulingi. Võib-olla tuleb see sellest, et Peeter Ernits, kuigi tal hakkab neli aastat täis saama, väitis, et tema on noorpoliitik. Millal siis vanaks saadakse, kui juba üks Riigikogu koosseis ollakse ära, aga ikka ei teata, kuidas poliitika käib? Poliitika on kokkulepete kunst. Ja see, kuidas siin saalis eelarve lugemisel kunagi hääletati, on võib-olla üks küsimus. Vastutustundlik poliitik ei hääleta sellise asja poolt, millel pole mingisugust rahalist katet, vaid teeb enne pikalt ja palju tööd oma koalitsioonipartneritega, et seda raha saada. Ka siin saalis kõnelenud ministriga sai kulutatud tunde selleks ja vaieldud sellesama nimetatud Reformierakonnaga, et sinna teatud rahalisi vahendeid leida. Kui raha ei ole, siis ei ole, aga kindlasti ei saa teha poliitikas ainult neid otsuseid, mis on väga meeldivad. Kui aus olla, siis ei saa teha ainult neid otsuseid, mis väga meeldivad, vaid tuleb leida kompromiss, tuleb leppida kokku. Mina ei pea väga lugu nendest poliitikutest, kes suudavad olla ainult opositsioonis ja kritiseerida. Kahjuks kolleeg Ernits kuulub nende inimeste hulka, kes ei suuda mitte kunagi olla kuskil mujal kui opositsioonis, sest kritiseerida on nii kuradima lihtne ja tagantjärele tarkus on nii kuradima hea.

Mis aga puutub sellesse, kas meil on siin saalis palju tööd või vähe tööd, siis see sõltub ju meist endist. Kui arupärijad esitavad küsimuse sisuliselt ja sellepärast, et nad tõepoolest tahavad võidelda, tõepoolest tahavad ausad olla ja teemast rääkida, siis on kõik saalis, võtavad sõna ja võitlevad. Kui nad aga esitavad ainult oma küsimusi, ise üldse sõna ei võtagi, siis on see moepärast tehtud asi, see ei ole aus poliitiline võitlus. Moepärast võitlus on selle asja nimi. Et saaks opositsioonis linnukese tõmmata ja öelda, et näed, ma tegin. Või teed saalist pildi, riputad Facebooki ja ütled, et näed, kõik on puudu, ainult mina istun siin ja võitlen.

Nüüd, järgmine ettepanek, mis Peeter Ernits tegi. Tema on majanduskomisjoni liige ega ole näinud eelarveprojekti. Täna ei olnud kahjuks sind, Peeter, majanduskomisjoni istungil kohal, aga seal oli Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi eelarve tutvustus. Ma luban, et majanduskomisjoni ametnikud saadavad sulle selle. Ma arvan, et nad saadavad niikuinii need andmed kõigile ja sa saad ka näha. Võta teatavaks, et järgmisel nädalal, minu arust esmaspäeval on komisjonis kohal ka Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi teine minister, kes räägib eelarveteemadest selles valdkonnas. Täpselt nii. Nii et selles mõttes tuleb käia komisjoni istungitel, jälgida, mida räägitakse, siis on võimalik ka saada informatsiooni ja taibata, kuidas asi käib, kui aus olla.

16:09 Esimees Eiki Nestor

Kohtume homme. Tänane istung on läbi.

Istungi lõpp kell 16.09.